

ИҢ АП-АРЫҒ ХУДАЙТӨРЕТКЕННИҢ ЧААБЫНДЫЗЫ

Иң Ап-арығ Мария Хыстын Чаабындызы үлүкүн - Худай Ічезінің піске Позының хынызын пирчеткені. Аның худайлыг чаксы күзі полған на кізее, көрінмин, пирілче, хайзы пісті чазыхтан хайраллапча, сидік тустарда полыс пирче. Аннаңар Иң Ап-арығ Худайтөреткен Позының холларынаң Чаабындызын чаза тартып алып, тутчатханы прай иконаларда паза хоостарда чарых көрінче.

Аның обыразында тиксі Тигірдегі Тигіриб хоостал парған, хайда Ол чир үстүндегі прай христостыг кизілернің үчүн, тохтаабин, Хан Худайның алнында турып алып, алданча.

Чирде чуртапчатхан туста Иң Арығ Мария Хыс ідөк көп хыйаллыг паза чобагыг тустарны тобырған. Ол Позының Оолгы, хыйалладып, өдіртчеткенін паза Аның чобалчатханын көрп, угаа тың ылгаан. Аның соонда, Иң Ап-арығ Мария Хыс, Христостың илчлерінен хада, көп чирлерче чөріп, Худайзар хыгырчаң ниик нимес тогысты апарған, іди илчлерге Позының худайлыг чаксы күзінең полысхан. Че, чирдегі хыйал-чобагларның соонда, Агаа Тигірдегі часка, өрініс паза сабланыс тоозылбас тустарга пиріл парған. Аннаңар Хан Худайның Иң Ап-арығ Ічезі хатыг чаргыласты сығарбинча, че анзына тогыр - Ол прайзына айапча, паза полған на христостыг кизінің үчүн, Ол Позының Хан Худайның паза Оолгының алнында алданып, прай кизілернің чазыхтарының синін чаксы піліп, оларны чазыхтарынаң, ачыгларынаң паза прай сидік тустарынаң сыгып аларга полыс пирче.

Худай Ічезінең пик киртініснен паза ізеніснен сурынза, Ол прай сидік тустарны турыстыра тобырып аларга прай кизілерге полыс пирче, хайзы кизінің худын арачылап халарында угаа тың кирек полча.

Худайның Иң Ап-арығ Ічезі кизее, көрінмин, полысча. Аның полысчатханын кизі позының чүрегі пастыра ла сизін салар; іди Ол чарых өріністі, ізеністі, амыр паза истіг хутты сыйлап пирер.

Че хай-пирее хуттыг тархыннарда, пир дее нимее ізеніс чох халып, ачыга пастыр салған кизілерге Ол сын Позынаң көрін парчаң тіп, пазылча. Че мынзы иң не чарых киречілес - Иң Ап-арығ Мария Хыстың Константинопольдагы Влахернской соборда көрін парғаны.

Анзы 910 чылда полған. Ол тустарда ап-арыг саарга угаа аар полған, аны ыырчылар, чаалап алып, пазынғаннар. Константинопольның пазы Лев Философ оларның пазинаң поэзып алар үчүн, прай нимені иткен, че чаачылары асхынах полғаннар, Тигірдең хайхас ызыларына чалгыс ла ізеніс халған.

Чарыс айының 14-чі күнінде, Византияның кін-саарындагы чуртагычлар аның өөн Худай туразында чыбылыс парғаннар, хайда Хараагы Худайга тогыныс толдырылчатхан.

Пу иргі тустарда пүдіріл парған сіліг тигіриб Влахернада полған, хайзы Константинопольның алтынзархы-кидеркі саринда орныххан. Анда Иң Ап-арығ Худай Ічезінің пазына чаабынчаң плады паза Аның хурының кизегезі хайраллалғаннар, оларны V-чі чүс чылда Палестинадаң Царыградсар ағыл салған

полғаннар.

Худайга алданарга чыбылыс парған кизілернің аразында улуғ кизі Андрей Хыстың аның үгрөнчизі Епифаний полғаннар.

Худайга тогынчатхан туста, төртінчі сағат хараа, Андрей Иң Ап-арығ Мария Хыстың кииче төрээр парчатханын көр салған. Аны саны чох көп ангеллер паза Худайғасын ап-арыг кизілер ибйргеннер. Аның оң саринда - Иоанн Кірөстегчи Алнындапарчатхан, сол саринда - ап-арыг илчи Иоанн Богослов полғаннар.

Худай туразының Пайзанстолына чағын пастыр киліп, тізектеріне түс парып, Иң Ап-арығ Мария Хыс Христосар айлан парған кизілернің үчүн, Хан Худайына алданған. Алданып алғанда, Ол Позының Чаабындызын прайзының үстүнде чаза тартыбысхан, іди оларны Ол тастындагы паза істіндегі ыырчыларнаң арачылаан. Аның тиксі сыны хайхастыг чарыхнаң паза худайлыг күснен пызыннаан. Аның Чаабындызы тигірліг сағыннанох сіліг чараан.

Позының харахтарынаң көрчеткен хайхасха киртінмин Андрей Епифанийнең сураан; көрчезін ме, харындас, иң не сіліг хайхасты? Көрчем, ап-арыг ада, паза тың хайхапчам! - андаг полған нандырыг.

Анаң ол хайхас паза кизілернің үстүнде чаза тартыл парған Чаабынды чох пол парған. Иң Ап-арығ Худайтөреткеннің көрінгені соонда, Константинополь, өрініснен тол парып, амырап парған. Че, хачан ыырчылар хатабох чаанаң кір сыхханнарында, сах андох

угаа хазыр чил көдіріл сыххан. Ол чил ыырчыларның кимелеріндегі чаачыларны тиксі талайча тарада тастабысхан. Иди ханның саары Константинополь ыырчыларнаң поэзып алған.

Сах пу иргі чоох хоостыра, Иң Ап-арығ Мария Хыстың Чаабындызының обыразы хоостал парған. Икона пачаң кизі Иң Ап-арығ Мария Хыстың пулуттарча парчатханын, паза Аннаң хада Иоанн Алнындапарчатханын, хайзы Аның Оолгын Кірөстеен, паза Иоанн Богословты - Иисус Христостың хынчаң үгрөнчизін хоостап салған. Оларның үстүнде саны чох көп ангеллер паза Худайғасын ап-арыг кизілер полғаннар, хайзылары пызыннапчатхан Чаабындыны пулуттарның үстүнче апарғаннар. Пу ап-арыг чөріс Христос Арачылагычзар чолын тутхан, Хайзы Тигірдегі Пайзанстолда одырчатхан.

Пу хоос - Иргі паза Наа Чахыгның пир полчатханын, паза тиксі тилекейдегі христостыгларның хада-пирге полчатханын көзітче. Аннаңар пу ап-арыг нименің алнында алданчатсаң, пілерге кирексің, - Хан Худайның хынызы тоозылбас полчатханын, паза ол хыныс прайзына пирілчеткенін, - кемнер иң не тирен чир түбінээр түс парған ползалар даа, - Иң Ап-арығ Худай Ічезі оларга полыс пирерін хайди дее сахтап аларлар.

Иң Ап-арығ Худай Ічезінің Чаабындызы үлүкүнн, өөнінде, іскеркі чирлердегі сысабланыстыг христостыглар илбек үлүкүннепчелер.

XX-чі чүс чылның ортазына читіре гректернің тигірибинде аны сагысха кирбеченнер, іди XIV-чі чүс чылдагы

киречілес пар полған полза даа, хайзын ап-арыг Андрей халгыс салған, - ол тиксі амырның үчүн алданчатхан Иң Ап-арығ Худай Ічезін көрген. Кидеркі чирлердегі христостыглар Иң Ап-арығ Мария Хыстың Көрінгенің Ікінчі Тилекейдегі чааның соонда ла үлүкүннеп сыхханнар, хачан Грецияны Иң Ап-арығ Худай Ічезінің хуттыг тирии арачылап халғанда, - андада гректер фашисттернің пазинаң санай поэзып алғаннар.

Пу күнге читіре прай аал хонии тогыстары тохтаап парчаннар, анаң холнаң чайап тогынчаң тус пасталчан, ідөк тойлар салылчаннар.

Кизі төлінің алнына турчаң Иң не чаксы Арачылагыч - Худайны төрет салған Иң Ап-арығ Мария Хыс прайзының сурыныстарын исче, аннаңар, өөнінде, - сын сөстернен полызығны сурынарга кирек, хайзы кизінің ізіг чүреенең сыгар. Кизі хайдаг даа хыйалга кір парза, паза пир дее ізенізі чох халза даа - Иң Ап-арығ Худай Ічезі аны прай чирде хадарар, паза аның чобаан никтеп, худын арыглап салар.

Ноо даа кизі Аның обыразынзар хынысхан паза ізеніснен айланза, Ол хайди дее аның сурынызын толдыр пирер. Паза Христосты поэзына алын салған кизее хомай ондайларынаң; погдаархас паза чеек ондайынаң, ачинаң, арғаазынаң паза кизее істі чохтанчаанаң поэзып аларга полыс пирер. Иди күннің сай Аның алнында алданза, паза поэзының хомай хылиинаң, сын сагынып, тогыр тогынза, андада кизі амыр, часкалыг паза өріністіг хылыхтыг пол парып, поэзының туғанчағыннарына сыннаң хынып пастыр.

Иң Ап-арығ Худай Ічезінің Чаабындызы икона ыырчыларнаң тогыр арачылапча. Агаа чаачылар чаалазар алнында алданчалар, анаң Аның көрінмес Чаабындызы чаксы киректер үчүн, чааласчатхан чаачыларны чаап, оларга чиісті сыйлапча. Аннаңар, хачан пістің хазнабыс ниик нимес тустарда чуртапчатханда, постың чуртында хайди дее пу обырас поларга кирек.

Обырастарны постың чуртында хайдаг орында тургыс саларга?

Иң Ап-арығ Худайтөреткенге ноо даа туста алданып алар үчүн, Аның иконазын орта орында тургыс саларга кирек. Обырастарны тургысчаң орын; божница, киот, хызыл алай ба ап-арыг пулун тіп адалча. Ап-арыг омалыг обырастарны компьютернің, телевизорның, ибде тузаланчаң техниканың, кинделернің, сомнарның, чуртты сіліглечен нимелернің хыринда тургызарга чарабинча. Оларны тіріг чахайахтарнаң сіліглеп салза, анзы чаксы полар. Кибір хоостыра, ап-арыг нимелерні іскеркі пулунда тургыс салчалар, пит, сынсабланыстыг тигірбилернің төрлері ол саринда полчалар. Че, хайдаг-да сылтағнаң анзын ідіп аларга киліспин парза, иконаны чуртсар кірчең өөн ізіктің үстүнде хыс саларга чарир, андада сірернің сөбірені Иң Ап-арығ Мария Хыс хайраллир. Иди, Иң Ап-арығ Худайтөреткеннің Чаабындызы обырас, сірернің сөбіренің ізестіг алнына турчаң Хайраллагычызы полып, Сірерге часканы, өріністі паза амыр хоныхты сыйлап пирзін!

ЕПАРХИАНЫҢ ЧУРТАЗЫНДАҒЫ КИРКЕТЕРНІҢ ПАЗА АРХИАЙНЫҢ ХУДАЙҒА ТОҒЫНЫСТАРЫНЫҢ ИЗЕРІЗІ

Үртүн айының 7-ші күні, иирде, Худай Іезінін Владимирская иконазынан Тоғазығны үлүкүннечен күннің таңдади, паза апарығ чобағчыларны Адрианны паза Наталияны хумартхылачан күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худай тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 8-ші күнінде, Худай Іезінін Владимирская иконазынан Тоғазығны үлүкүннечен күнде, паза апарығ чобағчыларны Адрианны паза Наталияны хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худай тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 10-шы күні, иирде, Хан Худайның Кірөстегізі ухаанчы Алнындапарчатхан Иоанның пазы Кизе саабылғанын үлүкүннечен күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худай тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 11-ші күнінде, Хан Худайның Кірөстегізі ухаанчы Алнындапарчатхан Иоанның пазы Кизе саабылғанын үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Худайға тоғынчатхан туста, Тиксі Россияда сах чуртасты таныхтачан Күнде, іскее кір парғаннарның үчүн, өнетін алданыс толдырылған, ідбк Москваның паза тиксі Орыс чирінің Патриархы Кириллнің Айланызы пу күнде хығырылған.

Үртүн айының 9-12-ші күннерінде, Алтай аймаанын Хубачар аалындағы «Колос» спортзалында, Ағбанның паза Хакас чирінің архиепискобының сыйыхтарына орыннар аразындағы V-ші марығ чииттер аразында ирткен.

Пу марығда чииттернің 6 командазы араласхан: Ағбаннаң, Харатастан, Саяногорсктан, Черемушкиден, Алтай аймаанан, Томскай паза Омскай областьтарнан.

Үртүн айының 11-ші күні, иирде, апарығ илбек пиг Александр Невскийнің ап-арығ сөбгін көзіргенін сағысха кирчең күнде, паза Москваның илбек пигі Худайғасын Даниилнің ап-арығ сөбгі таабыл парғанын сағысха кирчең күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 12-ші күнінде, апарығ илбек пиг Александр Невскийнің ап-арығ сөбгін көзіргенін сағысха кирчең күнде, паза Москваның илбек пигі Худайғасын Даниилнің ап-арығ сөбгі таабыл парғанын сағысха кирчең күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Худайға тоғынып алған соонда, апарығ илбек пиг Александр Невскийнің төреен күнінің 800 чылы толчатханын үлүкүннечен, соборның ибіре кірөстіг чөріс полған.

Үртүн айының 12-ші күнінде, апарығ илбек пиг Александр Невскийнің төреенінің 800 чылы толчатханын үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің архиепискобы Ионафан паза Хакас Республиказының спорт министрінің орынчызы О.Н. Данчук марығ чинісчелеріне сыйыхтарны туттыр пиргеннер.

Үртүн айының 14-ші күнінде, тигриблгі наа чылның пасталчатхан Күнінде, паза Худайғасын Симеон Столпникті паза аның іезін Марфаны хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 18-ші күнінде, ухаанчы Захарияны паза Худайғасын Елисаветаны, Христостың Алнындапарчатхан Иоанның ада-іезін хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 18-ші күні, иирде, Архистратиг Михаилнің Хонехтегі хайхазын сағысха кирчең күннің таңдади, паза ап-арығ Петр пигні паза пиг-ипчі Февронияны, Муромдағы хайхасчайачаннарны үлүкүннечен күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худайғы тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 19-шы күнінде, Архистратиг Михаилнің Хонехтегі хайхазын сағысха кирчең күнде, паза ап-арығ Петр пигні паза пиг-ипчі Февронияны, Муромдағы хайхасчайачаннарны үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Худайғы тоғынысты Сырадағы Михайло-Архангельская Худай туразында толдыр салған.

Үртүн айының 20-ші күні, иирде, Худайтөреткен Иң Ап-арығ Мария Хыстын Төреенің үлүкүннечен күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худайғы тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 21-ші күнінде, Худайтөреткен Иң Ап-арығ Мария Хыстын Төреенің үлүкүннечен күнде,

Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Харатастағы Иң Ап-арығ Худайтөреткеннің Худай туразында толдыр салған.

Худайға тоғынып алған соонда, амвон тастында алданыс толдырылып, Худай туразы ибіре кірөстіг чөріс полған.

Үртүн айының 24-ші күнінде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның хутхадарчыларынаң хада, Арачылағчының Холнаңчайалбаан Обыразының адынаң наа пүдіріл парған частомайның ап-арығлазын толдыр салған.

Пу частомай тайғадағы сидік чоллығ орында, Ағбан пилтірі аймаандағы Харатас суғның хырында турғызыл парған. Частомайны В.М.Зиминні (2009-2018 ч.ч. Хакас Республиказының пазы, +2020 ч.), хумартхылап, анын нанчылары турғыс салғаннар.

Үртүн айының 25-ші күнінде, Иң Ап-арығ Худайтөреткеннің Төреені үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 25-ші күні, иирде, Иерусалимде Христостың Тірілізі Худай туразын Наачылаанын сағысха кирчең күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худайғы тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 26-шы күнінде, Иерусалимде Христостың Тірілізі Худай туразын Наачылаанын сағысха кирчең күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 26-шы күні, иирде, Хан Худайның Тірігнчайапчатхан Аарлығ Кірөзін Көдіргені үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Тірігнчайапчатхан Кірөстің Ағазын Көдіргенін, хумартхылап, хайзын хан-ипчі Елена таап алған, Өбнхутхадарчызы Кірөсті Көдірчен орын-

ны толдыр салған (пу орын кафедралығ соборларда ла толдырылча).

Үртүн айының 27-ші күнінде, Хан Худайның Тірігнчайапчатхан Аарлығ Кірөзін Көдіргені үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Үртүн айының 30-шы күнінде, апарығ чобағчыларны Вераны, Надежданы, Любовьты паза оларның іезін Софияны хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Чарыс айының 2-ші күнінде, апарығ чобағчыларны Трофимні, Савватийні паза Доремидонтты паза апарығ илбек пиг Игорь Черниговскийні хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Чарыс айының 2-ші күні, иирде, илбекчобағчы Евстафий Плакиданы хумартхылачан күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Хараағы Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Чарыс айының 3-ші күнінде, илбекчобағчы Евстафий Плакиданы хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Чарыс айының 4-ші күнінде, 70 илчелернің аразынаң Кондрат илчіні паза ап-арығчы Димитрийні, Ростовтын митрополидін хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның абыстарынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Чарыс айының 6-шы күнінде, саблығ ухаанчы Алнындапарчатхан паза Хан Худайның Кірөстегізі Иоанны үлүкүннечен күнде, паза ап-арығчы Иннокентийні, Москва митрополидін, Сибирьнің, Ырахы Востоктың паза Американың илчізін хумартхылачан күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Москва апарығчызы Иннокентийнің адынаң Сынсабланыстыг гимназияның ікінчі туразында Худайға тоғынысты толдыр саларынаң устаан.

Чарыс айының 7-ші күні, иирде, Радонежсктің игумені, хайхасчайачан Сергийнің чирдегі чуртазы Тоозыл парғанын үлүкүннечен күннің таңдади, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

Чарыс айының 8-ші күнінде, Радонежсктің игумені, хайхасчайачан Сергийнің чирдегі чуртазы Тоозыл парғанын үлүкүннечен күнде, Ағбанның паза Хакас чирінің Пөзікинапарығ архиепискобы Ионафан, соборның хутхадарчыларынаң хада, Худайға тоғынысты Спасо-Преображенской кафедралығ соборында толдыр салған.

КIЧIГ ХЫРЛАС АЙЫНЫҢ 6-чы КҮНIНДЕ -

ДИМИТРИЙНИҢ СУББОТАЗЫ

Сынсабланыстыґ Тигириб апарыґ илбекчобаґчы Димитрий Соунскийниґ хумартхылазын, улуґлап, улукуннечен кунниґ алнында чирдеги чуртастарын тоос салғаннарныґ хуттарын сағыста тутча.

Димитрийниґ субботазаыныґ көп чус чыллыґ тархыны пар. Пу хумартхыластыґ күн, илбек пиг Димитрий Донскойны улуґлаанына, паза Худайґасын ап-арыґ Сергей Радонежский илбек пиг Димитрийге чахсы сөзи пирілгенинеґ сыґара турґызыл парған.

Алты чус чыл мыныґ алнында, Куликовтаґы чазыда чаалазарґа парарґа тимненчеткенде, илбек пиг Димитрий Донскойґа ыырчыларнаґ чаалазар алнында, Троице-Сергиевская обительниґ Худайґасын игуменi ап-арыґ Сергей Радонежский поэзыныґ чахсы сөзiн пирген. Сергей аданыґ чахсы сөзи пирілгенинеґ, Димитрий Донскойныґ чаа сириинеґ хада обительниґ iкi монаґы чааґа парғаннар, - Алек-

сандр Пересвет паза Андрей Осляб, хайзылары ол чаада чат халғаннар. Оларны Иргi Симеоновадаґы Иґ Ап-арыґ Худайтөреткенниґ Төреенине чарыдылған Худай туразыныґ хыринда чыып салғаннар.

1380 чылныґ үртүн айыныґ 16-чы күнiнде, Димитрий Донской Куликовтаґы чазыда, Мамайнаґ чаалазып, чиґiстi тудып алып, айланчатханда, хатабох Троице-Сергиевтеги обительзер кил-парған. Мында илбек пиг Димитрий чаада чат халған сынсабланыстыґ чаачыларныґ хуттарын сағыста тутхан, хайзылары Куликовтаґы чазыда чаалазып, чирдеги чуртастарын махачы тоос салғаннар, аныґ соонда, чыл сай апарыґ илбекчобаґчы Димитрий Солунскийни, хумартхылап, улукуннечен күнниґ алнында, субботада Тигирибде ол сағыста тудысты толдырарґа чахып салған. Илбек апарыґ пигниґ чахи алылған, иди ол чинiс, хайзы орыс сынсабланыстыґ чаа сириине пирілген, мунарлап

сынсабланыстыґ чаачыларныґ ханынаґ сырлал парған, - оолларын, харындастарын, адааларын, ирлерiн чидiр салғаны, - харах частарын паза ачыґны көп сөбирелерге аґылған.

Пастап, ол күнде, чаада чат халған прай сынсабланыстыґ чаачыларныґ хуттарын сағыста тутчаннар. Көп тустар ирткен соонда, Димитрийниґ субботазаында чаачыларныґ паза чирдеги чуртастарын тоос салған прай сынсабланыстыґ христостыґларныґ хуттарын сағыста тутчан субботазаы ол пол парған.

Орыс Чирiнде ап-арыґ илбек пиг Димитрийниґ субботазаын сыбыра илбек таныхтачаннар: сыырат-сөоктерзер чөрченнер, панихидаларны толдырчаннар, хылыстарнаґ хайындырып, ойначаннар, ипчiлер, тiзеґ, чирдеги чуртастарын тоос салғаннарныґ хуттарын сағыста тудып, сыхтачаннар.

Димитрийниґ субботазаында, идөк пасха сағыста тудыстыґ күннердеги чили (пу күнде иттiґ чиистi чибеченнер паза Ұс Омалыґ Худайныґ субботазаында, Илбек Оразанын 2-чi, 3-чi паза 4-чi читiкүнiндеги субботааларда), сынсабланыстыґ христостыґлар чирдеги чуртастарын тоос салған туған-чаґыннарныґ, өөнiнде, - ада-ичелерниґ хуттарын сағыста тутчалар.

Идөк Димитрийниґ субботазаы писке андаґ өөн сағысты кирче, хайзы Куликовтаґы чазыда чааласхан соонда турґызыл парған, анзы Сынсабланыстыґ алнына турып, чобаґлыґ өлiмнi постарына алынып, чирдеги чуртастарын тоос салғаннарны сағысха кирiп, оларныґ хуттарын сағыста тудары.

Хачан Димитрийниґ субботазаы кiчiґ хырлас айыныґ 4-чi күнiне, Худай Iчезiнiн Казанская иконазын улукуннечен күнге килiс парза, андада Димитрийниґ субботазаы нидиле азынада толдырылча.

ЧАҒАҢА СӨСТI СЫҒАР САЛҒАҢ-ХУТТЫ ООХТЫР САЛҒАҒЫН

Туған-чаґыннарыбыснаґ хада полғаныбыс писти сөстернеґ паза чоохтастарнаґ палґалыстыр салча. Худайныґ алнында сағызыбыстаґ сыххан сөстерни пи пiлiнчebiс пе?

Сөс - кiзiнiн худыныґ өтире парып, сағызынаґ паза көннiнчe не пiрiкпинче, че идөк кiзiнiн пiлiнiзiнчe, сағысыразынаґ, хынызынаґ паза чахсыны читiргенинеґ пiрiк парча.

Сөснөґ тузаланғаны сынында итчеткен киректеґ пасха полбинча. Хайди ап-арыґчы Феофан Затворник пасча: «Чоохтанып, син сөсти төрет салчазын. Син сөс сыґарыбысхазын, паза ол хачан даа өлбес, че Хорыґыстыґ Чарґыда тур салар, иди ол синiн үчүн алай ба синнеґ тоґыр турыбызар...»

Кiзiлерни сөстернеґ көдiрерге, арыґлирґа паза оларґа чахсы ит пирерге чарир, идөк оларґа киртiнiс, өринiс, хыныс паза хайралласты кирiп, оларныґ худына иптiґ амырны читiр пирерге чарир. Идөк анзына кизе-тоґыр - чабал сөстернеґ хутты оохтырып, аны өдiр тее саларзын, прай даа чабал нименi, чазыхты паза уйады чох поларын чухтырып, пырозы чох, арыґ чүректерни өдiрiп, ибiре полчатханнарныґ хуттарын оохтыр таа саларґа айабассын.

Писте, прайзыбыста хуттыґ харахтар пар полған полза, андада пис көр саларчыпыс, хайди пистiн аазыбыстаґ, чоохтасчатсабыс, оохчан ниме аар-пеер пытырапчатханын.

Пистiн полғаныбыс ла пирее ле хати сизинмеен паза испеен полар, хайди көп хырыс-табыс пол парза, ползын ол талас алай оланай чоохтазыґ, өринiстi алай ачырґасты сыґарчатсабыс чабал хырызыныс сөстерiн сыґарыбысчабыс.

Турыстыра нимес хомай сөстер орыс тiлiн санай ардат салғаннар.

Пирее кiзi андаґ кирлiґ паза хорыґыстыґ сөстер чоохтаныбысчатса, - анзынаґ саґынарґа даа, пiлерге дее хорыґыстыґ полыбысча, - хайдаґ нименi ол сыґарыбысты полчан? Саґынмин дее ол поэзыныґ ичезiн харґабысча, сөкклебiсчe, сайбах паза чызаан сөстернеґ тузаланчатса, хырызыныс - сөстер палґалыстырчатханына айлан парча. Иди кiзi поэзы даа сизинминче, нинче чабал паза турыстыра нимес, тадии чох паза хомай нименi аазынаґ сыґарыбысханын.

Кiзi тiлi кичичек ле ниме, че тiл пастыра көп хычаланыс паза чазых кiзiнiн амыр чуртазаына кирiп, хыйалґа даа кир салча. Аннаґар өөркi Чайаачы Вавилон башнязын инзерiбiзiп, чоннарны пасха-пасха тiллерге чарыбысхан. Ап-арыґ Пiчiк писке чоохтапча: «Чүректiн пайы пастыра аас чоохтанча» (Мф. 12, 34).

Иди, чүреен хайдаґ полча, андаґоґ сөстер ахсыннаґ сыґар. Че иди дее пол парча, кiзi олған тузынаґ сыґара кирлiґ тiллiґ поларґа көнiк парған, көнiк парғаны хоостыра, пасха сөстернеґ чоохтан полбинчам тiп, сылтанар. Че, кем талас полар, чабал хырызынғаны - чазых нимес тiп? Ол чазых кiзiнiн чүреене олған тузынаґ сыґара кир парып, анда ээленiбiскен паза ол кiзi аны хыйа тастирґа күстенминче.

Пис пiлген ползабыс, чабал тiлленгенi кiзi худына хайдаґ ай-порааны кир салча, хайди кирлiґ, чабал аастыґларнаґ Худай Iчезi, пасхаланып, хыйа айланыбысча. Пис, парасханахтар, пiлiнминчebiс ниме итчеткенiбiстi! Хачан кiзi чүрее ардап парза, андада чабал сөстер кiзi худын чызыдып пастапчатханы.

Хан Худай пистi үгретче: «Аазыннаґ сыххан ниме - чүректeґ сыхханы

полча, иди ол кiзiнi чабалынаґ кирлеп салча» (Мф. 15, 18). Анзы аннаґар - чүрек пастыра, пас тоґынча. Чүреен хайдаґ - андаґоґ саґызын.

Хачан кiзi чүрее арыґлалбаан, че чазыхтаґ тол парған, андада аныґ аазынаґ чабал хырызыныс, тохтабин, сыґара саапча. Андаґ кiзi поэзын на өлiмге тарт салбинча, че прай поэзыныґ туған-чаґыннарын андар чоллап салча. Пит чабал хырызыныс кирлiґ аастан сыґып, ибiркiлеринiн, идөк пырозы чох палачахтарныґ хулахтары пастыра, оларныґ чүреене кирче. Хырызынчатхан кiзi поэзыныґ кирлiґ сағызын оларґа күстен кир салча, чииркестiґ көґiсчeткенiне тарт салча. Ол ондайын кирлiґ, чабал тiл-лiґлер кiзiлерни ардатчалар, кiзiнiн иптiґ ондайын сайбапчатхан үгретчiлер полып, пiлiнiп алай пiлiнмин дее кiзi худыныґ өдiрiґчiлерi полып, пыро чохтарны хычаландырып, хопчы айнаныґ хуллары идiбiсчелер. Чабал хырызынғаны - кiзiнiн арыґ поларын паза чахсы тудынызын сайбап салча, иди ит-сөоктi иптiґ нимес хынысха суґып, аны пос көннiнчe ардадып, санай түзiр салча. Аннаґар чабал тiллiґлерниґ сөстеринiн чыындызы санай кирлiґ, чабал сөстернеґ пүт парған полча.

Пис чабал хырызынғанын пиреедe тындаа хомай ниме тiп санабинчабыс. Хырызыныс көбiзiне сөстер палґалызында тузаланарына айлан парча, аннаґар чабал тiлленгеннi хыринда сыннаґ чабал кирек пол парча. Олар хости өзiп, кiзiнiн Худайґа төөй полчатханын чох ит салчалар. Чабал тiл - чызаан кирексер пастаґы хаалаґ полча, мында пасха паза хачан даа түзет полбас аар кирек ит саларына пiр ле хаалаґ халча.

Пистiн чонныґ хут саринаґ чызыпчатханын пасха чирде тiлiрге килiспинче: пис аны поэзыбыс, сынсабаланыстыґ киртiнiстi хыйа тастап, писнеґ айналар устазын тiп, таллап алґабыс. Пис анзын, прай ибiркiзiне чабал аґырыґ чили, таратчабыс, поэзыбыс күнниґ сай кирлiґ аас пастыра чаґыннарыбыс чүреґине оохчаґ нименi урчабыс, чабалнын үренiн палалар чүре-

ене күстен кире тастап салчабыс. Ол үреннер iстiбiсте тiген чили өзiп, чахсы пастаґны туйухтабысча, чүреebiстi морча ит салча, кiзiнi чабал, поэзына ла хынаачы, улуґзыраас иди, ай-пораан чуртирына табырах көнiктiр салча.

Кiзiнiн худы - уґаа чуґа, кичичеге паза пiлерге сидiк көп чардыґастарнаґ пүт парған ниме. өөркi Чайаачы, писке сөс пастыра чоохтас полар сыйыхты пирiп, пистi пасха тiрiґ нименеґ пасха иде чарых паза пөзiк поларґа чар салған. Хара күстер пасха полчатханыбысты пылазып, постарына төөй ит саларґа күстенчелер, иди кiзi аймах-пасха чоохтан полчатханына Худайґа паза чаґыннарына тоґынмазын, че айналарны үтертсiн тiп.

Че пiлерге кирек - чабал сөстер чоохтан чөрерине үгренип алары уґаа ниик полча, че аннаґ поэзып алары уґаа сидiк полча. Чой, хара хуттыґ чабалы поэзыныґ айґахтарында астыґ парған кiзiнiн худын пик тут салча, хачан кiзi Христостыґ Тигирибинеґ хыйа тус парған полза.

Иди пис, оланай кiзiлер, пистiн чоннын хылыс саринаґ чызып, түсчeткенiне, пистiн Чир-суубыстыґ хас-хачаннаґ хут саринаґ пөзiк полчатханыныґ уналчатханын көрчeткен, че кирек халбинчатхан хуттыґ киречилерге айлан парґабыс. Писке сым поларґа чарир ба, хачан пистiн чоннын худы, Худайнаґ хыйа айланыбызып, чызыпчатса.

Поэзыбыстыґ тiлiбiстегi чабал, кирлiґ хырызынысты тохтаат саларґа кирекпис, аннаґар Павел илчiнiн сөстерiн пiлерге кирек полча: «Пiлбинчезер бе - сiрер Худай туразы полчатханынарны». Иди полған на Христостыґ кiзi Худай туразы полчатса, аны хайди дее арыґ тударґа кирек полча.

Хачан пис чирдеги чуртазаыбысты тоос салзабыс, полғаныбысха ла Худайныґ Хорыґыстыґ Чарґызында постыґ ит салған прай киректерiбiс үчүн нимес, че прай чоохтанып, сыґар салған сөстерiбiс үчүн, хатыґ нандырыґны тударґа хайди дее килiзер.

Ап-арыґ адааларныґ чөптeрi.

ХУДАЙНЫҢ ТУРАЗЫНДА ПОСТЫ ИПТІГ ТУДЫН ПІЛГЕРІ

Худайның туразынзар худыннан, өрініп, кір. Піл, Позы, Арачылағчы синің ачийнны көріп, сині часхар саларға молчан: «Килінер Минзер прай аар тоғыстығлар паза сидік чуртастығлар, Мин сірерні часхар салам» (Мф. 11, 28).

Худай туразынзар сыбыра амыр паза чахсы көннліг кір, аннан, ахталып, сығып алар үчүн, хайди Чахсы Хабардағы албанчы, амырап парып, аннан сыххан.

Хачан Худай туразынзар кіріп, ап-арығ иконаларны көрчетсен, анзынанар сағын, хайди Позы Хан Худай паза Худайның прай ап-арығ кізілері синзер көрчелер тіп; пу туста уламох чахсы көннліг полып, Худайнаң хорых.

Худайның Ап-арығ туразынзар кірзең, үс хати пазырыныбыс, че, Ораза тутчатхан тустарда чирге читіре үс хати пазырынып, пу алданыстарны толдыр тур: «Мині чайап салған Худайым, мині хайралла», «Хайралластығ Хан Худай, миннен, чазыхтығнаң хада пол», «Саны чох чазыхтарны ит салдым, Хан Худай, хайралла мині».

Аның соонда, Худай туразынзар синнен пурнада килгеннерзер, пастап оң саринзар, анаң сол саринзар пазырынып алып, пір орында тур салып, псаломнарны паза алданыстарны сиргек истіп тур, хайзыларын анда хығырчалар, че, поэзың алнынча пасха сөстерні сығарба, тигіриб сарыннарын испин, пос алынча алданыстарны хығырба, андағларны Павел илчі, Тигіриб пірігізінен ырах полчалар тіп, үзүрчен.

Чахсы, хачан Худай туразында синің поэзыңның турчаң орынын пар полға, хайда син сыбыра турарға көнік парғазың. Ол орынзар, амыр иртіп, Хан хаалхалары алнынча парчатсаң, тохтаабызып, чахсы көннліг кірөстеніп, пазырыныбыс. Че, сынап сағам андағ орының чох полза, туртухпа. Пасхазына харығ полбин, пос орынын таап алып, тур сал, хайда сарнааны паза хығырганы сағаа чахсы истілер.

Худайға тоғыныс пасталғанча сівечіні турғыс саларға, сағыста тутчаң пічікті пир саларға кирексін. Икона-обырастарға чапсыра полып аларға маннанып алар үчүн, Худайның Ап-арығ туразынзар ирте араах килерге кирек. Че, сынап орайлатчатсаң, пасхазына алданыстарны, хысхырыстарны истергі харығ полбас үчүн, сизіктіг пол. Сынап Тигірибзер тузында кірерге маңнанмаан ползан, Алтынчы псаломны, Чахсы Хабарны паза Өөн Худайлығ тоғыныста Херувимнер (Ап-арығ Сыйыхтар тимнелчеткен тус) хығырылчатса, ол өөн хуттығ хайыныстарны толдырғанча, ізік алнында турып ал.

Тигіриб сівечізіне иптіг хайарға

кирек: ол Хан Худайның, Аның Ин Ап-арығ Ічезінің, ап-арығ Худай кізілерінің алнында алданызыбыснаң, сівечі чіли, көйчеткенібісті таныхтапча.

Сівечіні, хости көйчеткен сівечінен, табанын хайылдырыбызып, тамысчалар, анаң сівечілер турғысчаң чарытхыдағы уйазар турғыс салчалар. Сівечі чіке турарға кирек, сынап улуғ үлүкүннерде тигіриб тоғынчызы пасха сівечілер турғызарға тіп, синің сівечіні үзүре пазыбысчатса, худыннан тарыхпа: синің ызығыңны Прай нимені көрчеткен паза Прай нимені пілчеткен Хан Худай алып алған.

Худайға тоғынчатхан туста, сівечіні турғызып аларға тіп, тигіриб істінче чөрбе. Иконаларға, Худайға тоғыныс толдырылар алнында алай ба тоозыл парза, алай ба Хараағы Өөн Худайға тоғыныс толдырчатхан туста ап-арығ хайахнаң таңмалатхан соонда чапсыра полып аларға кирексін.

Худайға тоғынчатса, хай-пірее өөн тустарда, хайди алнында чоохталған, сизіктіг поларға кирексін: Чахсы Хабарның кирек үзіктері хығырылчатса, Худай Ічезін сабландырып, сарнапчатсалар, паза Хараағы Худайға тоғыныс толдырылчатхан туста илбек сөс сабландырылчатса; «Чалғыс Төреен Оол...» алданыс паза «Иже Херувимы...» сарыннан пасталчатхан прай даа Худайға тоғыныс тоозылғанча.

Ап-арығ турада таныстарыңнан паза чағын кізілеріңнен, хол тудызып, изеннес чөрбе, че, тапсабин, пазырыныбыс тур, паза сураанға түспе, - сыннаң иптіг ондайлығ пол тур. Паза ибіре турчатханнарзар харахсынма, че, сын көннліг полып, Худайға тоғыныстың ондайын паза изеріңін чахсы піліп аларға күстеніп, Хан Худайға алдан тур.

Сынсабланыстығ Худай тураларында, азахтар үстүнде турып, Худайға тоғынысты толдыры турғызыл парған. Псалтирьнің кафизмнерін паза илбек үлүкүннерде, иирде хығырылчатхан Иргі паза Наа Чахығларнаң алылған үзіктер, паза улуғлатчатхан ап-арығ кізілерні хумартхылазы хығырылчатса ла, ондай пар полза, түрче одырып аларға чарадылча. Анаң пасха тустарда, хазыхтарынаң чазығ кізілерге ле, түрче тынанып алар үчүн, одырып аларға чарир. Че, ит-сөбкнен чазығ полчатханнаң ап-арығы Чоиларет поэзының тузында чахсы чоохтап пирген: «Турып алып, азахтарыңнанар сағынғанча, Худайданар, одырып алып, сағынза, артых полар».

Худайның Ап-арығ туразында Худайға тоғынчатханнарнаң хада-пірге полып, алдан тур, иди алданыстар паза ап-арығ сарыннар, хайзылары анда хығырылчалар паза сарналчалар, ідөк синің чүрееннен сыхсыннар; Худайға тоғынчатса, анзын сизініп, сиргек пол, иди сах ол нимені сурынарға кирексін, хайзын сурынып, тиксі Тигіриб алданча.

Сынап палаларыңнаң хада килген ползан, ситкіп көр, олар постарын иптіг тудызыннар, суулабазыннар, оларны Худайға алданарға көніктір. Палаларға парыбызарға кирек полчатса, оларға чоохта, кірөстенібізіп, Худай туразынан амыр сыхсыннар, алай ба поэзың оларны үдезібіс.

Абыстар, чахсы сөс пиріп, ап-арығлал парған ипекті чеен соонда, Худай туразында палаа пір дее пасха нимені чиирге чаратпинчалар.

Сынап кічіг пала Худай туразында ылғап сыхса, аны сала-маңзыри сығарыбыс.

Худайға тоғынчатханнарның паза

андар килгеннернің, пілінмин идібіскен алчаастарын үзүрбе, - туза полар анзы, сынап поэзыңның читпес хыриларыңны тузында сизінзең, паза Хан Худайнаң поэзыңның чазыхтарыңны хыйа тастап пирзін тіп, сурынчатсаң.

Иди дее пол парча, сірернің харахтарың көзіне кем-де алданарға харығ даа полар. Син анзына тарыхпа, паза пірдеезін тартхлаба (сынап сайбағ иділіп, ап-арығ нимелерні чаблалабинчатсалар). Анзынаң пасхазына киреен халбазын, че, худыннаң чазығ полып, ирееленчетсен, пасха орынзар парыбызарға кирексін.

Худайға тоғыныс тоозылбаанда, уғаа тың на кирек полбаза, Худайның

Ап-арығ туразынаң азынада сыхпа.

Сынсабланыстығ киртіністің кибирінче, иреннер Худай туразының оң саринда, ипчілер, тізен, сол саринда турарға киректер. Ап-арығ елей хайахнаң таңмаладарға, паза Ап-арығ Пірлес Чазыдын алынарға ідөк алынча чағын пастырчалар, - пастап иреннер, анаң ипчілер.

Ипчілер Худай туразынзар, иптіг тонанып, узун араах көгенектіг алай ба юбкалығ, пастарына плат тартын салып, сырланмин, кірерге киректер. Хайди ап-арығ нимелерге сырлығ иріннернең чапсыра поларзың, паза Ап-арығ Пірлес Чазыдын алынарзың?

Хай-пірее Худай тураларында кибірге айлан парған, - сівечіні он на инмен азыра пирерге, паза абыс «Амыр прайзына», «Чахсы сөс Хан Худайнаң...» паза аннаң даа пасха тустарда холларны кимечекке төбй тудары. Пілерге кирексін, анзы Тигірибнің Уставында адалбаан кибиірлер сынсабланыстығ киртіністіг чуртаста кирек чох полчатханын. Аннаң халахтанарға чарабинча, кем-де сині үгредерге күстенчетсе. Сизіндірігні амыр истіп алып, чоохтан сал: «Пыромны тастанар», че поэзың сизіндірчеткеннерні түзедерге күстенме. Тигірибде прай анзына үгретчен хутхадарчылары пар полча.

Өөні анзы - Худай туразынзар килгеннернің удур-төдір хынызары паза улуғлазары, паза Худайға тоғынысты чахсы піліп алары. Сынап піс Худай туразынзар чахсы көннліг кірчетсебіс, паза тигірибде турып, піс Тигірирлерде, Хан Худайның алнында турчатхан чіли, иптіг турчатсабыс, андада Хан Худай пістің алданызыбыс пастыра, прай сурынызыбысты толдыр пирер.